Blogi

Blogi: Vallanvaihdos pankkivaltuustossa toukokuussa 1917

Historia | 05.05.2017 | Vappu Ikonen

KIRJOITTAJA

Vappu Ikonen
Historiantutkija

Toukokuussa 1917 Suomen poliittinen elämä elpyi pari kuukautta aiemmin tapahtuneen helmikuun vallankumouksen ja tsaarivallan päättymisen ansiosta. Yksi näkyvä seuraus uuden eduskunnan kokoontumisesta oli Suomen Pankin pankkivaltuuston kokoonpanon vaihtuminen.

Suomen itsenäistymisen juhlavuoteen liittyvässä blogisarjassa tarkastellaan sadan vuoden takaisia tapahtumia Suomen Pankin näkökulmasta.

Toukokuussa 1917 Suomen poliittinen elämä elpyi pari kuukautta aiemmin tapahtuneen helmikuun vallankumouksen ja tsaarivallan päättymisen ansiosta. Suomi oli edelleen osa Venäjää, mutta huhtikuussa kokoontunut uusi eduskunta oli jo ryhtynyt tarmokkaasti laatimaan uusia lakeja. K.J. Ståhlberg veti perustuslakikomiteaa tavoitteenaan selvittää uusi hallitusmuoto ja Suomen asema Venäjän valtakunnassa.

Yksi näkyvä seuraus uuden eduskunnan kokoontumisesta oli Suomen Pankin pankkivaltuuston kokoonpanon vaihtuminen. Uusi, vasemmistoenemmistöinen eduskunta oli valittu jo edellisenä vuonna, mutta se pääsi kokoontumaan vasta huhtikuussa 1917 ja silloin valittiin myös uusi pankkivaltuusto.

Toukokuussa aloittaneessa uudessa pankkivaltuustossa oli jotain uutta, jotain vanhaa ja paljon – punaista. Vanhasta pankkivaltuustosta jatkoivat entinen puheenjohtaja E.G.Palmen (vanhasuomalainen puolue) sekä Suomen tuleva presidentti K.J. Ståhlberg (nuorsuomalainen). Uudet pankkivaltuutetut olivat sosiaalidemokraattien Anton Huotari, Evert Huttunen, Jukka Mäki sekä tunnetuimpana uusi puheenjohtaja Edvard Gylling.

Vain 36-vuotias tilastotieteilijä Edvard Gylling oli valovoimainen, uusi kyky suomalaisessa

politiikassa. Hän oli väitellyt tohtoriksi vuonna 1909 Suomen torpparilaitoksen synnystä. Gylling toimi sen jälkeen tilastovirkamiehenä ja oli vuodesta 1908 lähtien sosiaalidemokraattisen puolueen kansanedustaja.

Uudella pankkivaltuustolla oli edessään kaksi valtavaa haastetta: ennenäkemättömän suuri inflaatio sekä ruplavyöry. Ilmiöt liittyivät osin toisiinsa.

Ensimmäisen maailmansodan kestäessä Venäjän valtiolla oli suuria rahamenoja Suomessa ja siksi Suomeen tulvi myös suuria määriä ruplia. Ruplan arvo oli maailmalla laskenut, mutta Suomessa kurssia oli pitkään noteerattu poliittisista syistä keinotekoisen korkeaksi.

Tsaarin kukistuttua Suomen Pankki alensi ruplakurssin sotaa edeltävältä tasolta 1 rupla = 2,67 markkaa asteittain 2 markkaan. Tsaarinaikaisen lainsäädännön takia virallisissa maksuissa oli vielä noudatettava vanhaa virallista kurssia. Näissä oloissa kaikki, joille oli kertynyt arvonsa menettävää valuuttaa pyrkivät siitä eroon. Näin ruplat päätyivät Suomen Pankkiin, joka vaihtoi niitä markoiksi. Pöytäkirjoissa ja julkisessa keskustelussa puhuttiin ruplien ”tulvaamisesta”. Liikkeessä olevien markkojen määrä kasvoi ja inflaatio kiihtyi.

Lisäksi Venäjä esitti toukokuussa Suomelle jälleen uuden, vaikeasti torjuttavan pyynnön peräti 350 miljoonan markan suuruisesta valtionlainasta. Ns. Haritonovin komitean 1915 laatiman sopimuksen tuloksena Suomi joutui ensimmäisen maailmansodan loppuvuosina myöntämään useita lainoja Venäjälle hintana valuuttakurssipolittisesta liikkumatilastaan.

Pankkivaltuustolla oli ulkoisten haasteitten lisäksi myös sisäisiä ongelmia. Uusi puheenjohtaja Gylling arvosteli kirpeästi pankin johtoa ja edellistä pankkivaltuustoa. Gylling paheksui valuuttakurssipolitiikan aiheuttamaa inflaatiota ja katsoi, että pankki oli liian helposti antanut markan seurata heikkenevää ruplaa. Hintojen nousu oli kansalaisia ja erityisesti työläisiä vahingoittanut ilmiö. Gyllingin mielestä Suomen Pankkia oli hoidettu taitamattomasti ja siten aiheutettu inflaatio ja kurssitappiot. Nykytermistöllä Gylling oli rahapoliittinen ”haukka”.

Laajasti lehdistössä raportoitu kiista ei ollut omiaan nostamaan tunnelmaa pankkivaltuuston sisällä. Pääjohtaja von Collan harkitsi jopa eroa saamansa julkisen kritiikin takia, mutta valtiovarainministeri Tanner sai hänet jäämään paikalleen.

Vuoden 1918 tapahtumissa Edvard Gyllingillä tuli olemaan merkittävä rooli sekä Suomen että Suomen Pankin kohtaloissa. Mutta sitä ennen piti selvitä vuodesta 1917 ja kaikista niistä mullistuksista, joita oli vielä edessä.

Pankkivaltuuston pöytäkirja ensimmäisestä kokouksesta, jossa Edvard Gylling oli puheenjohtajana. Ks. pöytäkirja https://helda.helsinki.fi/bof/handle/123456789/14512.

Edvard Gylling, (1881-1938). FT, tiedemies ja poliitikko. Nyblin Daniel, kuvaaja 1907–1908. Museovirasto.

Päätoimittaja, kansanedustaja Anton Huotari (1881-1931). Kansanvaltuuskunnan nimittämä Suomen Pankin pääjohtaja keväällä 1918.

Atelier Paris, kuvaaja 1920–1929. Museovirasto.

Kuvio 1.

Asiasanat

historia, pankkivaltuusmiehet, Rupla, Suomen Pankki, Suomi 100